

**El relat de l'operatiu clandestí que va fer possible
el referèndum de l'1-0**

MÉS OPERACIÓ URNES

LAIA VICENS I XAVI TEDÓ
Pròleg d'Antoni Bassas

**El llibre
revelació de
l'any, amb noves
informacions**

Columna

LAIA VICENS
XAVI TEDÓ
MÉS
OPERACIÓ
URNES

PRIMERA EDICIÓ: SETEMBRE DEL 2018

© LAIA VICENS ESTARAN, 2018

© XAVI TEDÓ GRATACÓS, 2018

© DEL PRÒLEG: ANTONI BASSAS, 2017

© COLUMNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U.

AV. DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA

ISBN: : 978-84-664-2406-6

DIPÒSIT LEGAL: B. 15.938-2018

IMPRÈS A: EGEDSA

www.columnaedicions.cat

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).

Tots els drets reservats.

ÍNDEX

<i>Pròleg</i> , d'Antoni Bassas	11
<i>Introducció</i> . La història d'un miracle	15
Capítol 1. De la Xina a Marsella	19
Capítol 2. No perdre el nord	33
Capítol 3. Els magatzems secrets de Catalunya	47
Capítol 4. Les paperetes i els sobres, el blanc més fàcil	71
Capítol 5. Els coordinadors locals, una peça clau	93
Capítol 6. Les urnes arriben als municipis	113
Capítol 7. El dia D	145
Capítol 8. L'hora de fer balanç	209

CAPÍTOL I
De la Xina a Marsella

«**T**otes les urnes que ens han robat són meves». Qui es lamenta amb un ampli somriure és el Lluís, el cervell de l'operatiu que va permetre que el dia 1 d'octubre hi hagués urnes als 2.243 col·legis electorals que es van habilitar finalment per al referèndum d'autodeterminació. Ell és l'escollit com a coordinador logístic de l'operació Urnes. El tresor més buscat per les forces de seguretat espanyoles i el més esperat per milions de catalans que l'1 d'octubre volen exercir el dret a decidir. Perquè sense urnes, no hi ha referèndum. Així de clar. Les paperetes es poden tornar a fer, però si intercepten les urnes, la votació no tira endavant. Aquest cop les urnes de cartró que es van utilitzar el 9-N ja no valen. Ara ja no és un procés participatiu. Ara va de debò.

Els cent mil euros de la factura els paga de la seva butxaca. Encara no els ha cobrat ni sap quan ho podrà fer, tot i que no el preocupa. «La comanda la faig jo i la pago jo perquè si les comprava la Generalitat havíem begut oli», admet. Una de les primeres veus autoritzades a confirmar-ho és el conseller Santi Vila, que el 2 de novembre, durant l'interrogatori davant la magistrada de l'Audiència Nacional, Carmen Lamela, revela que «Ni un sol euro de diners públics es va destinar a l'I-O i que es va pagar amb «donatius de la societat civil». Aquesta versió la repetiran diversos consellers després, fins que al cap d'uns mesos ho acaba admetent el mateix ministre d'Hisenda, Cristóbal Montoro, en un informe que remet al jutge del Tribunal Suprem Pablo Llarena. De fet, l'Estat vigila cadascuna de les transaccions que fa el Govern des de fa dos anys. El control de les finances de la Generalitat arrenca just després de les eleccions del 27-S amb la nova majoria independentista al Parlament amb l'objectiu d'aturar les «vel·leïtats independentistes», com explica el mateix Montoro, l'executor de l'estratègia.

El Lluís deixa clar que no és un mecenes. «Tenia els diners per pagar-ho, però no sóc el Cendrós», diu. Fa referència al cavaller Floïd,

que amb els beneficis que va obtenir dels massatges facials que elaborava va treure la cultura catalana de l'ostracisme fundant Òmnium o finançant l'Institut d'Estudis Catalans (IEC). En el cas del Lluís, és la seva dilatada experiència i compromís amb el país el que el converteix en la peça clau de tot l'entramat. És un independentista de pedra picada. Col·labora amb formacions i entitats sobiranistes des de fa molts anys, sempre en un discret segon pla. És un home més d'acció.

Quan el Govern anuncia que engega el concurs públic per licitar les urnes el mes de maig, el Lluís ja fa dos mesos que ha posat en marxa l'operació amb la col·laboració de dues persones més de la seva confiança. Un d'ells és el Guti, que assegura: «Aquest era el pla A. Si hi havia pla B o C, no ho sé, espero que sí». El Guti participa activament de la política municipal a la seva ciutat i està ben connectat amb partits i organitzacions de l'esquerra independentista. No hi té cap càrrec orgànic, però hi està estretament lligat. El tercer home és de la Catalunya Nord i té un paper cabdal en l'organització del referèndum: és l'únic que, juntament amb el Lluís, té les claus del magatzem on s'amaguen durant mesos les 10.000 urnes de l'I-O, i qui les salva en un dels

moments més delicats de l'operació. Tots tres, bregats en mil batalles, planifiquen l'operatiu des de dalt, tenint en compte que els membres del Govern no podran estar sobre el terreny.

La feina del Lluís comença a finals de març informant-se d'on es poden comprar urnes. Als mitjans de comunicació, a finals d'abril, comencen a publicar-se les primeres discrepàncies al Govern sobre com i quan s'ha de fer la comanda. El principal problema és que el Departament de la Vicepresidència encarrega verbalment al de Governació licitar el contracte, però la conselleria que aleshores lidera Meritxell Borràs exigeix que se li sol·liciti per escrit. Tantes vegades que les urnes han esdevingut un símbol per als sobiranistes i ara semblen convertir-se en un maldecap per al Govern.

El Lluís fa el primer pas: comprar les urnes. Estudia diverses vies i sondeja empreses d'alguns països asiàtics i també d'Europa, que s'acaben descartant perquè els preus són molt més cars. Després de contrastar diferents opinions es decanta per la Xina, el principal fabricant del món. «Poden fer 6.000 urnes en un sol dia», explica el Lluís. L'empresa escollida és Smart Dragon Ballot Expert, amb seu a Guangzhou. El pagament

té lloc a finals de juny. Aquells dies, el Govern anuncia que declara desert el concurs públic per homologar les empreses que havien de fabricar les urnes de metacrilat per al referèndum i que es buscaran noves vies per adquirir-les.

«Quan van dir que es declarava desert?», pregunta sorneguer el Lluís. El Govern prova al principi la via oficial per comprar les urnes, com ha fet la Junta d'Andalusia els darrers anys, però les visites de la Guàrdia Civil a Plastic Express i la Unió Temporal d'Empreses (UTE), formada per Espai World i Subministraments Integrals Futbida, les dues firmes que participen en el concurs, i la querrela de la fiscalia contra la consellera de Governació, Meritxell Borràs, i el secretari general en el moment de la licitació, Francesc Esteve, admesa a tràmit pel Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (TSJC), els fa tocar de peus a terra. A les bones no podrà ser. L'argument esgrimit per declarar el concurs desert és que les empreses no arriben a la facturació mínima de 365.000 euros que s'exigeix en els darrers tres anys, tot i que una sí que supera aquesta xifra un any. Aquell 27 de juny, el dia que es fa públic que el concurs queda desert, el president Puigdemont llança un missatge de tranquil·litat: «No patiu: l'1 d'octubre hi haurà urnes».

Malgrat tot, la tensió torna a imposar-se al Govern, sobretot per l'hermetisme amb què es duen a terme els preparatius de la votació, fins i tot en l'àmbit intern. El nucli que treballa en el dia a dia de l'I-O és molt reduït i té el suport, sobretot, del que s'anomena «estat major» del Procés, un òrgan informal que té la presència d'exdirigents com Xavier Vendrell, d'ERC, persones de la societat civil, com Oriol Soler, o assessors com David Madí. Per dissipar dubtes, Puigdemont i Junqueras pacten una reorganització de l'executiu i el vicepresident i conseller d'Economia assumeix les atribucions en matèria de processos electorals, que fins aleshores estaven sota la tutela de Governació amb la consellera del PDeCAT Meritxell Borràs al capdavant. «Abans que es nomeni Oriol Junqueras com a responsable del referèndum, òbviament ja s'hi està treballant i després del mes de març ja s'han fet coses irreversibles», anota el Lluís, que deixa clar que «ERC pot tenir el lideratge legal, però cadascú treballa al seu aire amb la tasca que té encomanada».

De fet, el Govern anuncia públicament el mes de juny que la compra d'urnes es reactiva quan, en realitat, la comanda ja s'ha fet. La direcció de

la CUP, que desconeix l'operatiu clandestí, exigeix concreció en la compra. El Lluís no amaga que té contactes en el Govern, però assegura que poquíssimes persones coneixen la seva implicació en tota la trama. «Puc comptar amb els dits d'una mà qui ho sap i encara me'n sobren», assegura el Lluís. Tant és així que, aquells dies, la gran majoria de consellers no saben que darrere la compra d'urnes hi és ell. Tampoc l'estat major ni el vicepresident Junqueras. «Ni tan sols el president del Barça ho sap», afirma, donant a entendre que el màxim representant de la Generalitat tampoc estava al cas que és ell qui ha comprat les urnes. Fins i tot abans que Carles Puigdemont anunciï de manera oficial la data, el Lluís fa inscriure «I-10-2017» a les brides vermelles que tancaran les caixes. Passats uns mesos, hi ha consellers que encara ara desconeixen la identitat del Lluís.

Aliè a les tensions, el Lluís escull el mateix model d'urna que el del referèndum —tampoc acordat— del Kurdistan iraquianà que té lloc per les mateixes dates. Encara que es rumoreja en alguns cercles, en cap moment es planteja que algun estat o organisme cedeixi les urnes. No és una opció que es posi damunt la taula. El dubte

és si adquirir-les de metacrilat o de plàstic, però les primeres s'acaben descartant pel volum que ocupen. Per transportar via marítima 10.000 urnes de metacrilat són necessaris una trentena llarga de contenidors de quaranta peus, mentre que les de plàstic hi caben en només tres, perquè es poden apilar. Per decidir el model, el Lluís rep el suport del Marc. El cervell de l'operatiu explica que tota l'operació és via França, ja que si el material arriba a Espanya aixecaria massa suspicàcies. «Tenim clar que França no intervindrà per unes caixes de plàstic». Així, és el Marc qui, en contacte directe amb l'empresa xinesa, rep dos paquets amb tres models d'urnes cadascun, que l'empresa els envia de prova per decidir quin es queden. Aquestes mostres, a diferència de la comanda final —es transporta en vaixell—, arriben en avió perquè el temps apressa. «Jo no decideixo res. Ni obria els paquets. Quan arribava, avisava el Lluís pel Signal. Ell venia, se'ls emportava i preguntava a qui convenia», revela el Marc. Dels cinc models finalistes, se n'acaben escollint dos. «Unes eren plegables, d'uns vint-i-tres centímetres d'alçada, però eren difícils de muntar i es podien trencar en el trasllat i durant la votació», afirma el Marc. Finalment, per logística i per cos-

tos, aposten per les de plàstic translúcides. A la paperassa hi consta que són deu mil «caixes de plàstic». «Posar-hi “urnes” hauria sigut massa gros!», diu el Marc. Però aquestes «caixes de plàstic» tenen un detall que les converteix en objecte de culte i en el símbol de l'I-O. S'hi incorpora un adhesiu amb el símbol de la Generalitat. Curiosament, la paraula Generalitat no hi apareix. És un element que passa desapercbut, però que té una gran importància simbòlica. «Si han de ser vàlides amb la República, ja no hi posarà Generalitat perquè serem un estat independent», argumenta el Lluís. La decisió l'adopta ell sense consultar-ho amb el nucli polític que coordina el referèndum. Política de fets consumats. No hi ha temps per perdre. «Ho presento com a acabat i se m'accepta», sentència. Les urnes que apareixen a totes les escoles el dia de la votació ho fan amb l'oval amb les quatre barres i emmarcat amb rams de fulles de lloret ben visible, però sense cap inscripció.

«Les urnes les hem de fer servir per a les properes eleccions, no sé per què no les tornen», diu irònic. Per si se'n necessiten, encara hi ha un altre joc, de 6.500 unitats, amagat al Principat. «És un joc pendent d'acabar, una reserva que teníem

per si les forces de seguretat de l'Estat requisaven les 10.000 unitats que volíem distribuir», explica.

«L'obsessió era que les urnes no podien fallar, perquè no podíem quedar amb el cul a l'aire», diu el Lluís. Si l'Estat interceptava el primer lot, ja no hi havia temps de fer una nova comanda a la Xina. Per això es decideix que aquest lot de reserva es faci a Catalunya. Encara que es construeixen aquí, la policia no pot anar més perduda: amb l'obsessió que s'estan construint receptacles de metacrilat, la Policia Nacional es persona en una empresa de Galícia especialitzada en construccions d'aquest tipus i l'assetjarà durant diverses setmanes. Les setmanes prèvies al referèndum també hi haurà un cotxe de la Policia aparcad de manera permanent davant d'una empresa del Vallès que es dedica a fabricar aquest tipus d'urnes. Els cossos de seguretat, però, van a cegues: les urnes que es construeixen a Catalunya en paral·lel a la comanda xinesa són desmuntables i estan fetes de PVC.

El viatge —polític i físic— de la comanda de la Xina és llarg. Es carreguen en contenidors al transitat port de Guangzhou i inicien un llarg periple en un vaixell de càrrega que recorre 9.600 quilòmetres en un trajecte que dura vint-i-cinc

dies. La ruta que segueix passa pel Vietnam, Singapur i Sri Lanka abans d'arribar a la banya d'Àfrica i creuar el canal de Suez. Ja al mar Mediterrani, el vaixell passa pel nord de Sicília, entre les illes de Còrsega i Sardenya, abans de desembarcar al port de Marsella a finals de juliol, gairebé un mes més tard. Les urnes arriben al port marsellès perquè l'Estat controla els contenidors que arriben als ports espanyols.

Tot està controlat. Tot avança com estava planejat. I Puigdemont ho sap. El 24 de juliol al vespre, es reuneix per sopar amb analistes i periodistes de Madrid, com el periodista Ramón Cotarelo, l'escriptor Suso de Toro, el catedràtic de Dret Constitucional Javier Pérez Royo, intel·lectuals de l'Estat que sempre han mostrat el seu suport al dret a decidir dels catalans. A la vetllada també hi són presents el delegat de la Generalitat a Madrid, Ferran Mascarell, i el responsable del Diplocat, Albert Royo, segons avança *l'Ara*. A tots ells els comunica la notícia: «El Govern ja té les urnes».

Però, des de Marsella, les urnes han d'arribar a tots els col·legis electorals i el Lluís, el Guti i el Marc saben que l'organització és la clau de la victòria. Ells tres són la cúpula de l'organització, que funciona de forma piramidal. El Lluís fa

d'enllaç amb el segon nivell jeràrquic. Es tracta dels vuit coordinadors del trasllat i del control dels vuit magatzems que són arreu del país. Són gent que escull directament ell per la seva contrastada solvència. Més que la seva militància anterior o actual, es busca gent compromesa i discreta. «Gent d'ordre i desordre, patriotes», resumeix el Lluís. La transversalitat és la clau de l'èxit. En l'operatiu hi prenen part socis d'entitats sobiranistes i militants de tot l'espectre polític independentista. Des de militants de la CUP, especialment de Poble Lliure, fins a gent de base o també càrrecs d'ERC i del PDeCAT.

Aquestes vuit persones, també d'un ample ventall ideològic, són les encarregades de lliurar el material als coordinadors locals, que formen part d'una segona xarxa desconnectada de la primera perquè no es coneixen entre ells. El Lluís ja no sap qui són els coordinadors locals. Ell només prepara la trobada entre els vuit responsables dels magatzems amb el Marc, que gestiona la nau de la Catalunya Nord. «Al responsable del magatzem li dic que l'endemà vindrà un home amb pantalons curts i una samarreta de color groc a buscar jardineres o caixes de plàstic, i a qui les va a buscar li comento que el seu interlocutor anirà

amb un barret de palla i *El Punt Avui* o l'*Ara* sota el braç». El desplegament de l'operació Urnes pel territori es comanda, sobretot, des d'ERC. I, en concret, són un parell de persones que formen part de l'aparell del partit però que no tenen cap càrrec orgànic les que tenen tots els moviments al cap i s'encarreguen de donar les ordres precises en el moment indicat.

A partir dels vuit grans magatzems, les urnes es guarden en una quarantena de locals més petits i més propers als centres de votació. És en aquest moment que el nombre d'implicats creix exponencialment: si fins ara ho saben una trentena de persones, quan l'operatiu es desplega a tot el territori es multipliquen els efectius que participen en la causa. Un autèntic paraestat a l'ombra que treballa com un engranatge perfecte. A les ordres dels responsables dels si fa no fa quaranta magatzems, hi ha els coordinadors locals, que són els que reparteixen les urnes entre particulars tres dies abans del referèndum. Les urnes passen, doncs, per tres magatzems abans d'arribar als col·legis electorals el dia 1 d'octubre i per centenars de persones que no coneixen qui tenen davant seu i que es limiten a dur a terme la tasca que els han encomanat sense fer preguntes. Preguntes,

en qualsevol cas, que obtindrien poques respostes. «L'organització se sustenta en la norma principal de la clandestinitat de no saber què fa el veí». L'engranatge funciona amb la precisió d'un rellotge suís. La il·lusió col·lectiva per poder votar fa que la discreció s'imposi. «Però si la gent encara s'emociona quan veu una urna!», destaca el cervell de l'operatiu. El silenci arracona l'afany de protagonisme. Ningú parla. Tant és així que no és fins l'endemà del referèndum que alguns comencen a confessar a les seves parelles i als seus amics més íntims la seva participació. D'altres encara no ho han fet.